

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 606 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Iloxmonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'g'urta qilish xarajatlarini hisobi	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики	237
Худайбергенова Адалат Негматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqxonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
Germaniyaning deutsche banki va buyuk britaniyaning barclays banki xizmatlar amaliyoti va uni o'zbekiston bank tizimi faoliyatiga qo'llash yo'llari	432
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlaktimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	

Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	
Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlilikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarchodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	

Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich	
Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	

YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH JARAYONIDA SANOAT KORXONALARINING ROLI

Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi

Buxoro davlat texnika universiteti tayanch doktranti,
Zarmed Universiteti o'qituvchisi
UDK: 330.15:504.03

Annotatsiya: Ushbu maqolada yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining o'rne va ahamiyati ilmiy asosda tahlil qilingan. Xususan, xalqaro va milliy miqyosdagi adabiyotlar tahlili orqali yashil iqtisodiyot kontsepsiyasining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari hamda sanoat sektorining ushbu jarayondagi strategik roli ochib berilgan. Maqolada sanoat korxonalarining ekologik modernizatsiyasi, energiya va resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish, chiqindilarni qayta ishlash va uglerod izini kamaytirish kabi muhim yo'nalishlar yoritilgan. O'zbekiston tajribasi asosida ushbu sohada mavjud muammolar, imkoniyatlar va takliflar tahlil qilingan. Xulosa o'rnida, yashil iqtisodiyotga o'tishda sanoat korxonalarining faol ishtiroki iqtisodiy barqarorlik, ekologik xavfsizlik va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashda muhim omil ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, sanoat korxonalari, ekologik modernizatsiya, energiya tejamkorlik, chiqindilarni qayta ishlash, uglerod izi, innovatsion texnologiyalar, barqaror rivojlanish, ekologik xavfsizlik, iqtisodiy samaradorlik.

Abstract: This article provides a scientific analysis of the role and importance of industrial enterprises in the transition to a green economy. Based on an analysis of international and national literature, the paper explores the formation of the green economy concept, its stages of development, and the strategic role of the industrial sector in this transition. The study discusses key areas such as ecological modernization of enterprises, adoption of energy- and resource-efficient technologies, waste recycling, and reduction of carbon footprint. Using Uzbekistan as a case study, the paper identifies existing challenges, available opportunities, and policy recommendations. The conclusion emphasizes that the active participation of industrial enterprises is a critical factor in ensuring economic sustainability, environmental safety, and social well-being during the transition to a green economy.

Key words: green economy, industrial enterprises, ecological modernization, energy efficiency, waste recycling, carbon footprint, innovative technologies, sustainable development, environmental safety, economic efficiency.

Аннотация: В данной статье научно проанализированы роль и значение промышленных предприятий в процессе перехода к зелёной экономике. На основе анализа международной и национальной литературы раскрыта концепция зелёной экономики, этапы её формирования и стратегическая роль промышленного сектора в данном процессе. В статье обсуждаются ключевые направления экологической модернизации предприятий, внедрения энерго- и ресурсосберегающих технологий, переработки отходов и снижения углеродного следа. На примере Узбекистана рассмотрены существующие проблемы, потенциальные возможности и даны конкретные рекомендации. В заключение обосновано, что активное участие промышленных предприятий в переходе к зелёной экономике является важнейшим фактором обеспечения экономической устойчивости, экологической безопасности и социального благополучия.

Ключевые слова: зелёная экономика, промышленные предприятия, экологическая модернизация, энергоэффективность, переработка отходов, углеродный след, инновационные технологии, устойчивое развитие, экологическая безопасность, экономическая эффективность.

KIRISH

Iqlim o'zgarishi, ekologik muammolar va tabiiy resurslarning cheklanganligi global miqyosda iqtisodiy rivojlanish strategiyalarini qayta ko'rib chiqishni talab qilmoqda. Ayniqsa, sanoatlashgan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlik o'rtasida muvozanatni ta'minlash tobora dolzarb masalaga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan, "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasi bugungi kunda nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki iqtisodiy tizimlarning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlovchi strategik yo'nalishga aylangan.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) tomonidan yashil iqtisodiyot “inson farovonligini oshirish va ijtimoiy tenglikni ta’minlash bilan birga, ekologik xavflar va tabiiy resurslar tanqisligini sezilarli darajada kamaytiruvchi iqtisodiyot” sifatida tariflanadi. Jahon banki ma’lumotlariga ko’ra, yashil texnologiyalarga investitsiya kiritish yildan-yilga ortib bormoqda va 2023-yilda bu ko’rsatkich global miqyosda 1,7 trillion AQSH dollaridan oshgan.

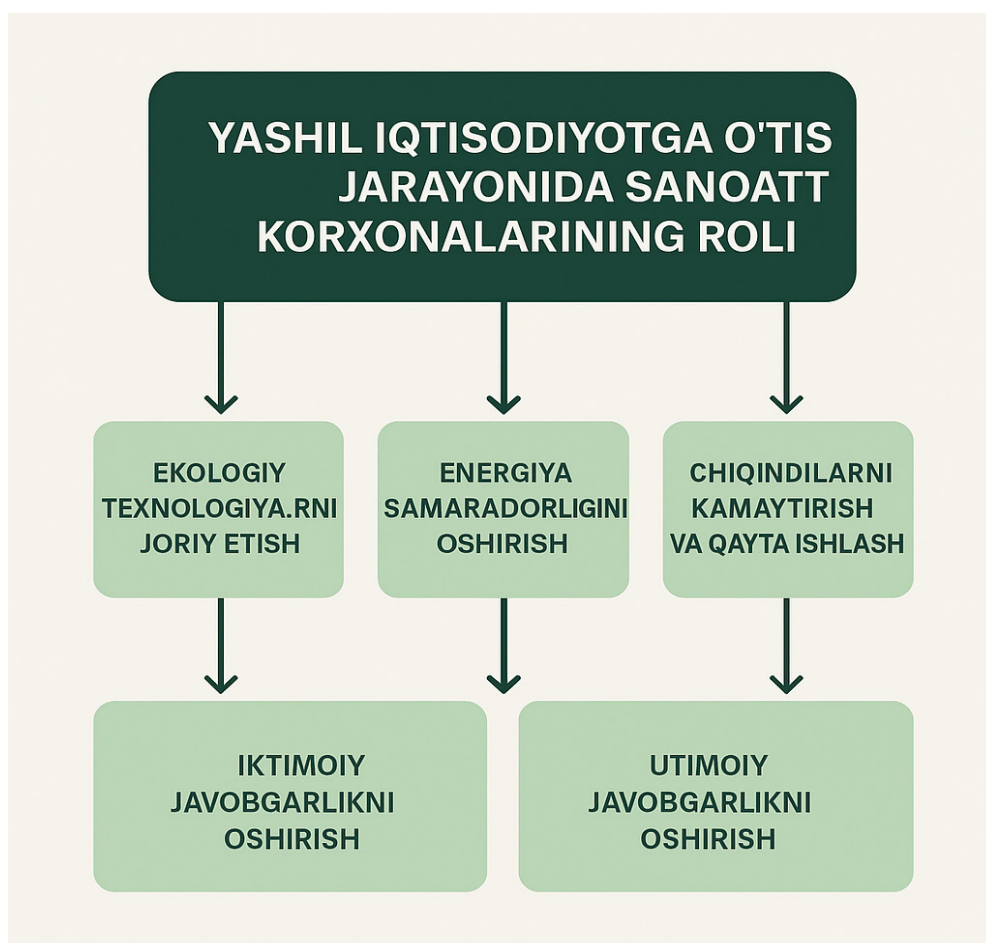
Ayniqsa, sanoat sohasi bu o’zgarishlarda yetakchi rol o’ynamoqda, chunki ushbu soha eng katta energiya iste’molchilaridan biri hisoblanadi va global karbonat angidrid (CO_2) chiqindilarining qariyb 30 foizini tashkil etadi. Yashil iqtisodiyotga o’tish jarayonida sanoat korxonalarining o’rni beqiyosdir. Ular ishlab chiqarish texnologiyalarini modernizatsiya qilish, energiya tejankor usullarni joriy etish, chiqindilarni qayta ishlash va atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan mahsulotlar ishlab chiqarish orqali bu jarayonni tezlashtirishlari mumkin.

Masalan, Germaniyada “Industrie 4.0” konsepsiyasi doirasida sanoat korxonalari raqamlashtirish orqali resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va uglerod izini qisqartirishga erishmoqda. Xuddi shunday, Xitoyda 2020-yildan buyon ekologik toza ishlab chiqarish tamoyillariga asoslangan 2000 dan ortiq sanoat zonalarini faoliyat yuritmoqda va ular orqali yillik energiya sarfini millionlab tonna neft ekvivalentida qisqartirishga erishilgan. Bunday amaliy tajribalar nafaqat rivojlangan, balki rivojlanayotgan davlatlar uchun ham muhim saboq bo’lib xizmat qilmoqda.

O’zbekiston ham yashil iqtisodiyot sari harakatlanayotgan davlatlardan biri sifatida bu borada muhim qadamlarni tashlamoqda. 2019-yilda tasdiqlangan “Yashil iqtisodiyotga o’tish strategiyasi” asosida 2030-yilgacha mamlakatda energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish, sanoatda ekologik innovatsiyalarni qo’llashga katta e’tibor qaratilmoqda. Mamlakatimiz sanoatida energiya sarfi yuqori bo’lgan tarmoqlar – masalan, sement ishlab chiqarish, metallurgiya va kimyo sanoatida yashil texnologiyalarning tatbiq etilishi iqlim barqarorligiga ijobiy ta’sir ko’rsatadi.

Shu bilan birga, sanoat korxonalari uchun ekologik standartlar, chiqindilar monitoringi va “yashil sertifikat” tizimi joriy etilishi ularning ekologik mas’uliyatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Mazkur maqola sanoat korxonalarining yashil iqtisodiyotga o’tishdagi o’rnini tahlil qilish, bu boradagi xalqaro tajribalarni o’rganish, mavjud muammolar va istiqbolli yo’nalishlarni aniqlashga qaratilgan. Shu asosda ekologik va iqtisodiy samaradorlikni ta’minlashga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqilishi rejalashtirilmoqda.

1-rasm. Yashil iqtisodiyotga o’tish jarayonida sanoat korxonalarining roli

Yashil iqtisodiyotga samarali o'tish, ayniqsa sanoat sohasida, nafaqat ekologik barqarorlik, balki iqtisodiy raqobatbardoshlik va milliy mahsulotlar eksport salohiyatining oshishiga olib keladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil iqtisodiyot konsepsiyasi XXI asrning ekologik va ijtimoiy muammolariga javob beruvchi muhim strategik yo'nalish sifatida turli xalqaro va milliy darajadagi tadqiqotlarda keng o'rganilmoqda. Bu yo'nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlar shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyotga o'tish nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlash, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirish, raqobatbardoshlikni mustahkamlash hamda yangi ish o'rinlarini yaratishga xizmat qiladi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Atrof-muhit dasturi (UNEP) tomonidan 2011-yilda chop etilgan "Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication" nomli hisobotda yashil iqtisodiyot kontsepsiyasining asosiy prinsiplari, iqtisodiyot tarmoqlariga ta'siri va uni joriy etish bo'yicha tavsiyalar bayon etilgan. Ushbu manbada, ayniqsa sanoat va ishlab chiqarish sektori muhim yo'nalish sifatida ajratib ko'rsatilgan bo'lib, qayta tiklanuvchi energiya, resurslardan samarali foydalanish va chiqindilarning minimalizatsiyasi kabi omillar asosiy poydevor sifatida ko'rsatiladi.

Jahon banki (World Bank), Xalqaro energiya agentligi (IEA) hamda BMTning boshqa institutlari tomonidan e'lon qilingan ma'lumotlarda sanoat korxonalarining yashil texnologiyalarni qabul qilish darajasi, energiya samaradorligini oshirish yo'llari va ekologik innovatsiyalarni qo'llash holatlari chuqur tahlil etilgan. Xususan, IEA ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha sanoat sektori jami energiya iste'molining 37 foizini tashkil etadi va CO₂ chiqindilarining 30 foizi aynan shu sektorga to'g'ri keladi. Shunday ekan, yashil iqtisodiyotga o'tishda sanoat korxonalarining texnologik transformatsiyasi alohida e'tiborni talab qiladi.

Ilmiy adabiyotlarda yashil iqtisodiyotning iqtisodiy o'sishga ta'siri ham alohida o'rganilgan. Masalan, Pearce, Markandya va Barbier tomonidan 1989-yilda ishlab chiqilgan "Green Economy" kontsepsiyasi bo'yicha dastlabki ilmiy qarashlar, keyinchalik ko'plab olimlar, jumladan, Tim Jackson tomonidan 2009-yilda ilgari surilgan "Prosperity Without Growth" asarida chuqurlashtirilgan. Jackson yashil iqtisodiyotni ishlab chiqarish va iste'mol modelining yangilanishi orqali erishiladigan barqaror farovonlik shakli sifatida ta'riflaydi. Unga ko'ra, texnologik innovatsiyalar, iqtisodiy siyosat va ijtimoiy ong uyg'unligida yashil iqtisodiyot barpo etilishi mumkin.

Sanoat korxonalarining yashil iqtisodiyotdagi roli masalasi ko'plab mamlakatlar misolida empirik tadqiqotlar orqali ham tahlil etilgan. Masalan, Germaniyada amalga oshirilgan "GreenTech" dasturi doirasida sanoat ishlab chiqarish jarayonlarida energiya sarfini 30 % ga qisqartirishga erishilganligi, uglerod chiqindilarining kamayganligi va iqtisodiy samaradorlikning oshgani ilmiy maqolalarda qayd etilgan (Scholz & Ebinger, 2015). Xuddi shunday, Xitoyda "ekologik sanoat parklari" konsepsiyasi asosida sanoat korxonalari o'rtasida resurs va energiya almashinuvi orqali ekologik va iqtisodiy barqarorlikka erishilgan (Zhang et al., 2021). Bunday amaliyotlar, o'z navbatida, boshqa davlatlar, jumladan, O'zbekiston uchun ham tajriba sifatida xizmat qilmoqda.

O'zbekiston kontekstida esa, so'nggi yillarda yashil iqtisodiyotga oid ilmiy-tadqiqot ishlari soni ortib bormoqda. Toshkentdagi Iqtisodiyot va prognozlash ilmiy-tadqiqot instituti, Innovatsion rivojlanish vazirligi va boshqa ilmiy muassasalar tomonidan ishlab chiqilgan strategik hujjatlar va ilmiy maqolalarda mamlakatimizda yashil sanoatni rivojlantirish yo'nalishlari, muammolar va imkoniyatlar tahlil qilingan.

Xususan, 2019-yilda qabul qilingan "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" asosida yozilgan ilmiy maqolalarda sanoat sohasidagi texnologik modernizatsiya, energiya tejamkor uskunalar va ishlab chiqarish tizimlarining joriy etilishi, chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash tizimlarining takomillashtirilishi ustuvor yo'nalishlar sifatida qayd etilgan.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi va Davlat ekologiya qo'mitasi tomonidan e'lon qilingan hisobotlar ham mamlakat sanoatida ekologik holat, chiqindilar hajmi va energiya samaradorligi kabi ko'rsatkichlarni tahlil qilish imkonini beradi. Jumladan, 2023-yilda sanoat sektori umumiy energiya sarfining 34,7 foizini tashkil etgani va chiqindi gazlar hajmi 18 million tonnaga yetgani bu yo'nalishda tizimli chora-tadbirlarni kuchaytirish zarurligini ko'rsatmoqda.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyotga o'tishda sanoat korxonalari markaziy o'rinni egallaydi. Bu borada xalqaro va milliy tajribalar, ilmiy qarashlar, statistik tahlillar va siyosiy hujjatlar asosida aniqlangan xulosalar sanoatni ekologik barqaror rivojlantirishga qaratilgan kompleks yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi. Mazkur ilmiy manbalar asosida ishlab chiqiladigan taklif va tavsiyalar esa mamlakatda yashil iqtisodiyotni joriy etishda muhim poydevor bo'lib xizmat qilishi mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli atrofida olib borilgan ilmiy tahlillar va empirik ma'lumotlar asosida shuni ta'kidlash joizki, bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish bevosita sanoat

sektorining ekologik modernizatsiyaga tayyorligi va faol ishtirokiga bog'liqdir. Sanoat — bu, bir tomondan, yuqori energiya sarfi va katta hajmdagi chiqindilar manbai bo'lib xizmat qilayotgan tarmoq bo'lsa, ikkinchi tomondan, innovatsiyalarni tez joriy etish hamda texnologik yangiliklarga moslashish salohiyatiga ega bo'lgan tizimdir.

Shu bois, yashil iqtisodiyot tamoyillarini amalga tatbiq qilishda sanoat korxonalari ikkita strategik yo'nalishda harakat qilishi zarur: birinchidan, mavjud ishlab chiqarish jarayonlarini energiya va resurs tejankor texnologiyalar asosida optimallashtirish; ikkinchidan, ekologik xavfsiz, yashil mahsulotlar ishlab chiqarishga bosqichma-bosqich o'tish.

Bugungi kunda dunyo miqyosida amalga oshirilayotgan amaliyotlar ushbu strategiyalar samarali natijalar berayotganini ko'rsatmoqda. Masalan, rivojlangan davlatlarda sanoat korxonalari uchun karbonat izini kamaytirish, chiqindilarni qayta ishlash va tabiiy resurslardan doimiy foydalanish bo'yicha qat'iy me'yoriy hujjatlar mavjud. Xususan, Yevropa Ittifoqi davlatlarida 2030-yilgacha sanoat chiqindilarini 55 % ga kamaytirish rejasi ishlab chiqilgan bo'lib, bu jarayonda sanoat korxonalariga moliyaviy rag'batlar, soliq imtiyozlari va subsidiyalar ajratilmoqda.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirish vositalarining keng qo'llanilishi sanoatni ekologik jihatdan barqaror shaklga keltirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

O'zbekiston misolida oladigan bo'lsak, so'nggi yillarda yashil iqtisodiyot konsepsiyasini joriy etishga qaratilgan qator tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Jumladan, "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" asosida sanoatda energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish bo'yicha dasturlar qabul qilingan.

Shunga qaramay, mavjud sanoat korxonalarining aksariyati hali ham eskirgan texnologiyalar asosida faoliyat yuritayotgani, chiqindilarni boshqarish tizimi to'liq shakllanmagani va ekologik innovatsiyalarni joriy etish mexanizmlari yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganini tan olish zarur.

Bundan tashqari, korxonalar tomonidan ekologik investitsiyalar hajmining pastligi, yashil sertifikatlash tizimining yo'qligi, shuningdek iqtisodiy rag'batlantirish vositalarining cheklangani ushbu jarayonni sekinlashtirmoqda.

1-jadval. Yashil iqtisodiyotga sanoat korxonalarining roli

Yo'nalish	Amaliy harakatlar	Kutilayotgan natijalar
Ekologik texnologiyalarni joriy etish	Energiya tejovchi texnologiyalar, chiqindsiz ishlab chiqarish	Atrof-muhitga ta'sirni kamaytirish, ekologik barqarorlik
Energiya samaradorligini oshirish	Energiya iste'molini optimallashtirish, qayta tiklanuvchi manbalardan foydalanish	Energiya xarajatlarini kamaytirish, ishlab chiqarish rentabelligini oshirish
Chiqindilarni qayta ishlash	Saralash, qayta ishlash uskunalari, chiqindsiz jarayonlar	Resurslarni qayta ishlash, ifloslanishni kamaytirish
Ijtimoiy javobgarlikni oshirish	Mahalliy jamoalarni qo'llab-quvvatlash, ish o'rinlari yaratish	Barqaror rivojlanish, jamoatchilik ishonchini mustahkamlash
Yashil innovatsiyalarni joriy etish	Texnologik yangiliklar, «yashil mahsulotlar» ishlab chiqarish	Bozor raqobatbardoshligini oshirish, eksport imkoniyatlarini kengaytirish

Innovatsion texnologiyalarni samarali joriy etish uchun yuqori malakali muhandislar, ekolog-mutaxassislar va texnologlarni tayyorlash zarurati tobora ortib bormoqda. BMTning 2022-yildagi hisobotida qayd etilishicha, yashil iqtisodiyot sohasida malakali ishchi kuchi yetishmovchiligi rivojlanayotgan mamlakatlarda asosiy to'siqlardan biri sifatida tilga olingan.

Shuning uchun ham sanoat korxonalarini ekologik transformatsiyaga tayyorlash jarayonida ta'lim va ilmiy-tadqiqot muassasalari bilan hamkorlikni kuchaytirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Yana bir muhim muhokama obyekti — yashil iqtisodiyotda xususiy sektor va davlat sektori o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlaridir. Sanoat korxonalarining ekologik mas'uliyatini oshirishda davlatning nazorat qiluvchi funksiyalari bilan bir qatorda, ularning ixtiyoriy ravishda ekologik innovatsiyalarni joriy etishga bo'lgan manfaatdorligini kuchaytiruvchi bozor mexanizmlari — jumladan, "yashil obligatsiyalar", "uglerod savdosi", "yashil kreditlar" kabi moliyaviy vositalar muhim rol o'ynaydi.

Bunday mexanizmlar hali O'zbekistonda to'laqonli joriy qilinmagan bo'lsa-da, yaqin istiqbolda ularni qo'llash orqali sanoat korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishini tezlashtirish mumkin.

Sanoat korxonalari yashil iqtisodiyotning poydevorini tashkil qiluvchi muhim ishtirokchilar hisoblanadi. Ularning ekologik jihatdan mas'uliyatli faoliyat yuritishi nafaqat atrof-muhitga, balki mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Bu esa davlat siyosatining izchil olib borilishi, ilmiy asoslangan qarorlar qabul qilinishi, moliyaviy va institutsional infratuzilmalarning rivojlanishi orqali amalga oshiriladi.

Shu jihatdan olib qaraganda, yashil iqtisodiyotga o'tishda sanoat sektorining o'rni nafaqat iqtisodiy, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham hal qiluvchi omil bo'lib qoladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yashil iqtisodiyotga o'tish global va milliy darajadagi eng dolzarb yo'nalishlardan biri bo'lib, bu jarayonda sanoat korxonalarining ishtiroki muhim strategik ahamiyat kasb etadi. O'rganilgan ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, sanoat sohasi nafaqat atrof-muhitga eng katta ta'sir ko'rsatuvchi tarmoq, balki yashil texnologiyalarni tezkor joriy etish orqali ekologik transformatsiyani amalga oshirishga qodir tizim hisoblanadi. Xalqaro amaliyotlar sanoat korxonalarining uglerod chiqindilarini kamaytirish, qayta tiklanuvchi energiyadan foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik sertifikatlash kabi chora-tadbirlar orqali yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etayotganini ko'rsatmoqda. O'zbekiston tajribasida esa ushbu jarayon endigina shakllanayotgan bo'lib, mavjud sanoat korxonalarida energiya va resurs tejamkor texnologiyalarni keng joriy etish, ekologik innovatsiyalarni moliyaviy rag'batlantirish, ilmiy-texnik hamkorlikni rivojlantirish zarurati dolzarb bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, malakali mutaxassislar tayyorlash, yashil infratuzilma va ekologik menejment tizimlarini yaratish masalalari ham muhim o'rin tutadi. Umuman olganda, yashil iqtisodiyotga o'tish sanoat korxonalarining ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan mas'uliyatli faoliyat yuritishini talab qiladi. Bu esa faqatgina davlat siyosatining qo'llab-quvvatlovi bilan emas, balki xususiy sektorning tashabbuskorligi, innovatsion salohiyati va barqaror rivojlanishga intilishi bilan amalga oshadi. Shunday ekan, sanoat sektori yashil iqtisodiyotga o'tishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida faol rol o'ynashi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yashil iqtisodiyotga o'tish global miqyosda ekologik barqarorlik va iqtisodiy taraqqiyot o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashda muhim vosita sifatida e'tirof etilmoqda. O'zbekiston sharoitida bu jarayon sanoat sektorining faol ishtirokiga bog'liq bo'lib, sanoat korxonalarining ekologik transformatsiyaga tayyorligi, innovatsion texnologiyalarni joriy etish salohiyati va davlat siyosatiga mos strategik qararlarga ega bo'lishi katta ahamiyat kasb etadi.

Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, sanoat sohasi ekologik muammolarning asosiy manbai bo'lishi bilan birga, yashil texnologiyalarni joriy etish orqali yechimga ham aylanishi mumkin. Energiya tejamkor texnologiyalar, chiqindilarni qayta ishlash, uglerod izini kamaytirish, ekologik menejment va xalqaro hamkorlik orqali sanoat sektori barqaror rivojlanishga xizmat qiluvchi kuchli mexanizmga aylanadi.

Sanoat korxonalarida ekologik samaradorlikni oshirish nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilishga, balki xalqaro bozorda raqobatbardoshlikni ta'minlash, xorijiy investitsiyalarni jalb etish va eksport salohiyatini oshirishga ham xizmat qiladi.

Shu asosda quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

Sanoat korxonalarida ekologik menejment tizimini joriy etish – ISO 14001 va boshqa xalqaro standartlar asosida ekologik siyosat va amaliyotlar yo'lga qo'yilishi zarur.

Yashil texnologiyalarga investitsiyalarni rag'batlantirish – davlat tomonidan soliq imtiyozlari, grantlar va imtiyozli kreditlar ajratilishi orqali innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish ta'minlanishi kerak.

Chiqindilarni qayta ishlash va uglerod izini kamaytirish – sanoat korxonalari uchun "yashil sertifikat" tizimini yo'lga qo'yish orqali ularning ekologik mas'uliyati oshiriladi.

Ekologik savodxonlik va kadrlar salohiyatini oshirish – muhandislar, texnologlar va menejerlar uchun yashil iqtisodiyot yo'nalishida malaka oshirish dasturlari ishlab chiqilishi lozim.

Sanoat zonalari uchun ekologik reyting tizimini joriy etish – korxonalar ekologik ko'rsatkichlar asosida baholanib, ijtimoiy mas'uliyatli faoliyat yuritishga undaladi.

Xalqaro texnik va institutsional hamkorlikni kengaytirish – BMT, UNEP, IEA va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlik orqali texnologik va moliyaviy ko'makni jalb etish muhim.

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyotga o'tishda sanoat korxonalarining roli hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, bu jarayonning muvaffaqiyati davlat siyosati, texnologik yangilanish, ilmiy yondashuv va xususiy sektor tashabbuskorligining uyg'unligiga bog'liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov, I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 168 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi PQ-4477-sonli qarori. O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida. <https://lex.uz/docs/-4539502>
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi. Yashil iqtisodiyot: asosiy tushunchalar va rivojlanish yo'nalishlari. – Toshkent, 2022. – 38 b.
4. UNEP (United Nations Environment Programme). Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. – Nairobi: UNEP, 2011. – 632 p.
5. OECD. Green Growth Indicators 2023. – Paris: OECD Publishing, 2023. DOI: https://doi.org/10.1787/green_growth-2023-en
6. Zaynutdinova, N.I.; Rasulov, Sh.B. Yashil iqtisodiyot tamoyillari va ularni O'zbekiston sanoatida qo'llash imkoniyatlari. – Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy jurnali, 2023, №2(56), B. 45–52.
7. World Bank. Greening Industries for a Sustainable Future. – Washington, D.C.: World Bank Group, 2022.
8. Rasulov, B.M. Sanoat korxonalarining ekologik barqarorligi: muammolar va yechimlar. – Toshkent: Fan, 2020. – 144 b.
9. International Energy Agency (IEA). Energy Efficiency 2022: Analysis and Outlook to 2030. – Paris: IEA Publications, 2022.
10. Djalilov, A.M.; Ergashev, S.E. Ekologik xavfsizlik va resurs tejovchi texnologiyalar. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021. – 112 b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>